

- Ebu Davud Süneni'nde Ubade İbn Sâmit'den Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini tahric etmiştir: **الدَّهَبُ بِالذَّهَبِ نَبْرُهَا وَعَيْنُهَا وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ نَبْرُهَا وَعَيْنُهَا وَالْبُرُّ بِالْبُرِّ مُدِّيٌّ وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ مُدِّيٌّ وَالتَّمْرُ بِالتَّمْرِ مُدِّيٌّ وَالمَلْحُ بِالمَلْحِ مُدِّيٌّ فَمَنْ زَادَ أَوْ اِزْدَادَ فَقَدْ أَرَبَى وَلَا بَأْسَ بِبَيْعِ الدَّهَبِ بِالْفِضَّةِ وَالْفِضَّةَ أَكْثَرُهُمَا يَدًا بِيَدٍ وَأَمَّا نَسِيئَةٌ فَلَا** **Altın ham ve madeni altınla, gümüş ham ve madeni gümüşle (eşit ağırlıkta) ödenir. Buğday buğdayla, arpa arpayla, hurma hurmayla, tuz tuzla aynı miktarda peşin olarak değiştirilir. Kim fazla ister ve fazla verirse faiz almış veya vermiş olur. Peşin olmak şartıyla altını daha çok gümüşle satmakta bir beis yoktur, ama veresiye olursa olmaz. Peşin olmak şartıyla buğdayı daha fazla arpayla satmakta bir beis yoktur, ama veresiye olursa olmaz."**

- Kitaplarımızda faiz meselesi yeteri kadar geçmektedir. Nitekim İktisat Nizamı kitabının word dosyasının 329-331. sayfalarında şöyle geçmektedir:

[Faiz ve Sarf

Faiz, aynı cinsten olan bir mal karşılığında aynı cinsten bir malı fazla olarak almaktır. Sarf (parayı değiştirmek) ise altın ve gümüş gibi aynı cinsten bir malın birbirine eşit olarak veya farklı cinsten malın birbirine eşit veya farklı olarak değiştirilmesidir. Parayı para ile değiştirmek, ancak alışverişte olur. Faiz ise alışverişte, borç işlemlerinde veya selem muamelelerinde söz konusu edilebilir...

Alışveriş ve selem muamelesinde riba (faiz), sadece şu altı şeyde vaki olur: Hurma, buğday, arpa, tuz, altın ve gümüş. Borç ise her şeyde olabilir. Daha fazlasını veya daha azını ya da aslı itibarıyla bir başka türü geri vermek için borçlanmak asla helal olmaz. Ancak borç olarak verdiği şeyin nevi ve miktarı kadar alabilir. Alışveriş ve selem ile borç verme muameleleri arasındaki fark şudur: Alışveriş ve selem, bir çeşit mal ile bir başka çeşit mal veya bir çeşit mal ile aynı çeşit malın mübadelesidir. Borç verme ise ancak aynı çeşit mal ile yapılabilir. Sadece altı çeşit malda faiz işlemi olabileceğinde Sahabelerin icması vardır. Ayrıca Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **الدَّهَبُ بِالذَّهَبِ وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ وَالْبُرُّ بِالْبُرِّ وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ وَالتَّمْرُ بِالتَّمْرِ وَالمَلْحُ بِالمَلْحِ مِثْلًا بِمِثْلٍ سَوَاءٌ بِسَوَاءٍ يَدًا بِيَدٍ فَإِذَا اخْتَلَفَتْ هَذِهِ الْأَصْنَافُ فَبِيعُوا كَيْفَ شِئْتُمْ** **Altın altınla, gümüş gümüşle, hurma hurmayla, buğday buğdayla, tuz tuzla, arpa arpayla peşin ve eşit olarak değiştirilsin. Bu sınıflar farklı olunca, istediğiniz gibi peşin olarak alışveriş yapın.** [Muslim, Ubade İbn-u Samit'ten rivayet etti.] Gerek hadis gerekse Sahabe icması, faizin belli şeylerde söz konusu olacağını göstermektedir. Bunların dışındaki eşyalarda faiz olmaz. Bu altı tür dışında kalan eşyalarla ilgili olarak haramlılığa delalet eden bir delil söz konusu değildir. Dolayısıyla faiz ancak bu altı mal hakkında geçerlidir. Ancak aynı cinsten olanlar, niteliği itibarıyla bu kapsama uygun olanlar da bu sınıfa girer. Bunların dışındaki eşyalar için ise faiz söz konusu değildir. Bu altı madde ile ilgili olarak şerî nassta herhangi bir illet yer almamaktadır. Dolayısıyla hiçbir şekilde illetlendirilemezler. Çünkü illet ancak şeriatın illet olarak gösterdikleridir. Nâss yolu ile anlaşılmadığı müddetçe de aklî illete itibar edilmez. Burada kıyas yolu ile bir illet de bulunmamaktadır. Çünkü illetin kıyasında şart olan, üzerine kıyasın yapılabilmesi için illet olarak kabul edilen şeyin anlaşılır bir sıfat olmasıdır. İlet olan şey anlaşılır bir sıfat olmayıp camid bir isim olursa yahut anlaşılmayan bir sıfat olursa, o şey ne illet olur ne de başka bir şey ona kıyas yapılır... İktisat Nizamı kitabından aktarılanlar bitti... Nitekim bu, aynı bölümde ayrıntılı olarak açıklanmıştır, dolayısıyla oraya başvurabilirsiniz.

Tüm bunlar, nerede olursa olsun faizin haram olduğuna ve Daru'l İslam ile Daru'l Küfür arasında bir farkın olmadığına delalet etmektedir; çünkü faizin haram kılınmasıyla ilgili nâsslar tahsis edilmeksizin âm/genel olarak ve mukayyet edilmeksizin mutlak olarak gelmiştir. Fakihlerin geneli bu şekilde söylüyor.

İkincisi: Hanefilerin Daru'l Harb'de caiz olduğuna dair rivayetlerine gelince; bunlar, Ebu Hanife'nin mezhebi ve öğrencisi Muhammed İbn Hasan olup (Ebu Yusuf bu ikisine muhalefet etmiştir)...

Sorunuzda belirttiğiniz, onların Abbas ve Ebu Bekir hakkında söylediklerine dair delillere gelince; bunlar hakkındaki görüş şunlardır:

1- Abbas Radıyallahu Anh'ın konusu: Ebu Cafer Tahavî (Ö: H.321), "Beyan Müşkilu'l Âsâr" adlı kitabındaki (Muhammed İbn Hasan'ın, Daru'l Harb'deki Müslümanlar ve Müşrikler arasında faizin mubah olması konusunda Ebu Hanife'nin söylediğini delil olarak getirdiği Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den rivayet edilen müşkilin beyanı babı) başlığı altında şöyle diyor...Bu babta Tahavî şöyle diyor:

[... Bu eserlerde faiz, o zamanlar Daru'l İslam'da İslam ehli arasında haram kılınmıştı, sonra Rebî el-Muradî'nin bize rivayet ettiğine göre Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Veda Hacci'ndeki hutbesinde onun hakkında şöyle dediğini gördük: (Cabir İbn Abdullah Radıyallahu Anhuma'dan, Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in Veda Hacci'nda arefe günü hutbesinde şöyle dediği rivayet edilmiştir: **وَرَبَا الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ وَأَوَّلُ رَبَا أَضْعُهُ** رَبَا الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَإِنَّهُ مَوْضُوعٌ كَلَّهُ **Cahiliye faizi kaldırılmıştır. Kaldırmakta olduğum ilk faiz bizim faizimiz, Abdülmuttalib'in oğlu Abbas'ın faizidir. Onun tamamı kaldırılmıştır.**") Ve şöyle ekliyor: (Amr İbn el-Ahvas'tan şöyle dediği rivayet edilmiştir: Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'i şöyle derken işittim: **أَلَا إِنَّ كُلَّ رَبَا مِنْ رَبَا الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ، لَكُمْ رُغُوسٌ أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلُمُونَ وَلَا تَظْلَمُونَ** **Dikkat edin! Cahiliye dönemindeki tüm faizler kaldırılmıştır. Ana paralarınız sizindir. Haksızlık etmeyecek ve haksızlıkta görmeyeceksiniz.**")... Dolayısıyla burada, fethedilene kadar -ki cahiliye (devri) gitmiş ve Mekke fethedilmiştir- Daru'l Harp olan Mekke'de faizin olduğuna delalet etmektedir. Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in kaldırmakta olduğum ilk faiz bizim faizimiz, Abdülmuttalib'in oğlu Abbas'ın faizidir kavline gelince; bu, Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem onu kaldırıncaya kadar İbn Abbas'ın faizinin var olduğuna delalet etmektedir; çünkü O, kaldırmadan önce düşeni değil, sadece var olanı kaldırmıştır...

Nitekim burada, Mekke'nin fethine kadar Abbas'ın faizinin olduğuna ve bunun öncesinde Müslüman olduğuna delalet etmektedir; yine burada, Daru'l Harp iken Mekke'deki Müslümanlar ile Müşrikler arasında faizin helal olduğuna, o zaman Daru'l İslam'da Müslümanlar arasında haram olduğuna delalet etmektedir...

Tıpkı Ebu Hanife ve Sevrî'nin dediği gibi...) Bitti.

Bu hususta racih olan cevap şöyledir:

a- Bunun, Abbas'ın Mekke'nin Daru'l Harp olmasından dolayı Mekke halkı ile faizle muamele ettiğine delil olarak getirilmesi doğru değildir; çünkü Mekke, fethedildiğinde Daru'l İslam olmuştur ve fetih, şu hadis rivayet edilmeden iki yılı aşkın bir süre önce olmuştur: **وَأَوَّلُ رَبَا أَضْعُهُ رَبَا الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ** **Kaldırmakta olduğum ilk faiz, Abdülmuttalib'in oğlu Abbas'ın faizidir!** Şayet Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem bu sözü, Mekke'nin fethi sırasında söylemiş olsaydı onun bir delil yönü olurdu, ama hadis iki yıl sonra varit olmuştur; bu yüzden delil getirilmesi doğru değildir.

b- Sonra hadise cahiliye faizi eklenmiştir: **أَلَا إِنَّ كُلَّ رَبَا مِنْ رَبَا الْجَاهِلِيَّةِ مَوْضُوعٌ** **Dikkat edin! Cahiliye dönemindeki tüm faizler kaldırılmıştır.** Bu faizin, Abbas'ın İslam'a girmeden önce olduğunu ifade etmektedir; çünkü cahiliye dönemi, İslam'dan önceki dönemdir. Buna göre hadisin anlamı bakımından racih olan, Abbas'ın İslam'a girmeden önce faizle muamele etmesi ve borç alanlardan faizli faydalar sağlamasıdır. Sonra Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem onu, faiz almaktan nehyetmiştir: **وَإِنْ تَبَيْتُمْ فَلَكُمْ رُغُوسٌ أَمْوَالِكُمْ** **Eğer tövbe ederseniz sermayeniz sizindir.** [Bakara 279] Ve bu faizin kaldırıldığını haber vermiştir.

2- Şu söylediklerini delil getirmelerine gelince: ("Çünkü Ebu Bekir Sıddîk Radıyallahu Anh, hicretten önce Allahu Teala: **الم * غَلِبَتِ الرُّومُ** **Elif, Lam, Mim. Rumlar yenildiler...**" [Rum 1-2] ayetini indirdiğinde Kureyş Müşrikleri ile bahse girdi. Kureyş ona şöyle dedi: Rumların galip geleceğini düşünüyor musun? Ebu Bekir, evet, dedi. Onlar da dediler ki: Bizimle bahse girer misin? Ebu Bekir, evet, dedi ve onlarla bahse girdi. Bunun üzerine Nebi Sallallahu Aleyhi ve Âlihi ve Sellem'e haber verdi. Nebi Sallallahu Aleyhi ve Âlihi ve Sellem de şöyle dedi: **أَذْهَبَ إِلَيْهِمْ** **Onlara git ve bahsi artır.**" O da bunu yaptı ve Rumlar (Bizanslılar) Persleri yendi. Ebu Bekir bahisten kazandığını aldı; zira Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem Ebu Bekir ile Mekke müşrikleri arasında bizzat bahse girilmesine izin verdi; zira o zaman Mekke şirk diyarıydı...) Dolayısıyla Hâtara, yani Kâmera (kumar oynadı) veya el-Meysir-bahse girdi lafızlarını kullandı.

Buna yönelik cevabın iki yönü vardır: Birincisi, alimlerin çoğu, kumarın-bahsin haram kılınması indirilmeden önce olduğu için bunun neshedildiğini düşünüyorlar... İkincisi, bazı alimler, bu tür bir bahsin caiz olduğunu ve neshedilmediğini, çünkü bunun amacının İslam'ı desteklemek olduğunu düşünüyorlar. Şeyhülislam İbn Teymiye ve İbn Kayyim'in tercih ettiği görüş de budur. Her iki yönde de racih olan husus, Daru'l Harb'de faizin caiz olduğunun istidlal edilmesidir.

3- Buna göre bu meselede en racih olanı, Daru'l İslam veya Daru'l Küfür ya da Daru'l Harb'de Müslüman ile Müslüman arasında ve Müslüman ile kâfir arasında faizin haram olmasıdır... Maliki, Şafii ve Hanbeli gibi fakihlerinin çoğunun benimsediği görüş de budur; Bilgilendirmek adına işte size bazı fakihlerin bu meseledeki sözleri:

a- İbn Kudâme Makdisi Rahimehullah el-Muğni'de şöyle demiştir: (Faiz, Daru'l İslam'da haram olduğu gibi Daru'l Harb'de de haramdır. Malik, Evzâi, Ebu Yusuf, Şafii ve İshak da bunu söylemiştir. Bu da Allahu Teala'nın şu kavlından dolayıdır: **“(Allah) faizi haram kılmıştır.”** [Bakara 275] Ve şu kavlından dolayı: **“الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِينِ”** **“Faiz yiyenler, kıyamet günü kabirlerinden, başka türlü değil, ancak şeytan çarpmış kimselerin cinnet nöbetinden kalktığı gibi kalkacaklardır.”** [Bakara 275] Ve Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **“يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا”** **“Ey iman edenler! Allah'tan korkun ve gerçekten iman etmiş iseniz faizden kalanı bırakın.”** [Bakara 278] Ve diğer ayetler. Faizin haram olduğuna delalet eden haberler genel olup tüm zaman ve mekanı kapsamaktadır.) Onun sözü bitti...

b- Nevevî Rahimehullah, el Mecmu Şerhu'l Mühezzeb'de şöyle diyor: (Daru'l Harb'deki faizin hükmü, Daru'l İslam'daki hükümlerle aynıdır. Malik, Ahmed ve Ebu Yusuf da bunu söylemiş ve delilimiz şudur demişlerdir: Faizi haram kılan delillerin genel olmasıdır. Çünkü diğer fuhşiyet ve haramlar gibi Daru'l İslam'da haram olan her şey, Daru'l Şirk'te de haramdır. Zira fasit bir akit olduğu için, nikah gibi akdi olanın bunu yapması mubah değildir.)...

c- İmam Şafii Rahimehullah şöyle dedi: (“Müslümanlardan bir topluluk, eman ile Biladu'l Harb'e (Müslümanlarla savaş halinde olan bir ülkeye) girdiklerinde, o zaman düşman, onlar ayrılıncaya veya emanlarının süresi bitinceye kadar onlardan emin olmalıdır. Onlara zulmetmeye ve onlara ihanet etmeye hakları yoktur. “el-Umm'dan” alıntı bitti (4/263). Yine el-Umm (4/284)'de şöyle demiştir: “Bir adam, Daru'l Harb'e eman ile girdiğinde... onların mallarından bir kısmını almaya gücü yeterse, ondan az veya çok bir şey alması helal değildir. Çünkü o onlardan emin ise, onlar da aynı şekilde ondan emin olmalıdırlar ve onların emanında olan birinin Müslümanların ve zimmet ehlinin mallarından kendisine helal olanın dışında bir şey alması helal değildir. Çünkü mal, birkaç yönden yasaklanmıştır: Birincisi, sahibinin Müslüman olması; ikincisi, zimmeti olan birinin malı olması. Üçüncüsü, malın, belli bir süre için kendisine eman verilmiş birine ait olması.”) Bitti.

Son olarak Allah Subhanahu'dan sana temiz ve helal bir rızık vermesini ve Allah'a itaat ederek geçireceğin güzel bir hayat bahşetmesini temenni ediyorum ki böylece her iki cihanda da kurtuluşa eresin. İşte büyük kurtuluş budur.

Kardeşiniz
Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 08 Muharremu'l Haram 1443
M. 16/08/2021

Cevaba, Emir'in (Allah onu korusun) web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4160/>